

Samen met burgers invasieve exoten te lijf

dinsdag 17 september 2019

<https://www.stad-en-groen.nl/article/30847/samen-met-burgers-invasieve-exoten-te-lijf>

Nijmeegs burgerparticipatieproject onderzoekt inzet van burgers bij exotenbestrijding

Uitputten blijkt één van de effectiefste bestrijdingsmethoden tegen invasieve exoten als reuzenbalsemien en reuzenberenklauw. Het nadeel van de methode is dat het vooral handwerk is. En er zijn véél handen voor nodig. In Nijmegen wordt onderzocht

of de inzet van vrijwilligers uitkomst biedt. De eerste resultaten lijken hoopvol, maar het ronselen van vrijwilligers blijkt eveneens handwerk.

Auteur: Paul van der Sneppen

Annerie Rutenfrans van adviesbureau Beleef & Weet heeft net weer een 'Wiedewiedenweg-vierdaagse' achter de rug als Stad en Groen haar spreekt. Met een vijftigtal vrijwilligers ging ze deze zomer op verschillende locaties in Nijmegen reuzenberenklauw te lijf. Het burgerparticipatieproject in de strijd tegen invasieve exoten is wegens succes geprolongerd. Vorig jaar werd met een soortgelijke campagne reuzenbalsemien aangepakt.

Nijmegen

Nijmegen leent zich volgens de organisatoren goed om ervaring op te doen met de bestrijding van reuzenbalsemien met vrijwilligers. Er zijn namelijk veel afgebakende terreinen en parken, waar niet snel nieuwe besmetting kan plaatsvinden. De gebieden zijn bovendien goed toegankelijk voor burgers en hebben weinig kwetsbare begroeiing waarmee bij de bestrijding rekening gehouden moet worden.

Eén van de doelen van het meerjarig project is om meer te weten te komen over het werken met vrijwilligers bij de bestrijding van exoten. De initiatiefnemers willen onder meer aan de hand van praktijkervaringen een instrumentarium samenstellen voor burgerparticipatieprojecten in exotenbestrijding.

Vrijwilligers werven voor exotenbestrijding begint met gedegen kennisoverdracht. ©Peter Venema

Instrumentarium

Een doorwrocht instrumentarium voor het werven van en werken met vrijwilligers is nog niet echt op korte termijn te verwachten, als we Rutenfrans goed beluisteren. Heel veel burgers zijn er tot op heden namelijk niet geronseld voor het burgerparticipatieproject. Er zijn de afgelopen twee groeiseizoenen minder dan honderd vrijwilligers geworven. Dat lijkt op zich nog geen slecht resultaat, ware het niet dat daar twee kanttekeningen bij geplaatst moeten worden. Ongeveer de helft van de deelnemers die deze zomer hun tijd en arbeid doneerden aan de exotenbestrijding, was er ook de eerste keer al bij. Bovendien heeft Rutenfrans dit jaar ook professionele vrijwilligers geworven bij groenopleiding Helicon in Nijmegen. De vraag is of we daarvan iets kunnen leren over burgerparticipatie.

'Dat klopt', zegt Rutenfrans daarover. 'Maar we hebben ook nog een aantal andere subdoelen op het oog met dit project. Bewustwording is daar één van. Mensen informeren over exoten en de noodzaak van bestrijding is een cruciale stap in deze manier van exotenbestrijding. Zonder bewustwording krijg je mensen niet in beweging. De studenten van Helicon zijn de groenprofessionals van morgen. Zij staan straks in het veld en komen als eersten in aanraking met invasieve exoten. Door met hen kennis daarover te delen, maken we straks een grote sprong voorwaarts bij het lokaliseren en het bestrijden van exoten.'

'Burgerparticipatie begint met goede informatie'

Uitputten is een arbeidsintensieve, maar effectieve bestrijdingsmethode. ©Peter Venema

Natuurlijke liefhebbers

Het merendeel van de vrijwilligers komt echter uit kringen rondom natuurorganisatie IVN.

Het burgerparticipatieproject heeft vooral het laaghangend fruit weten te oogsten, zo lijkt het. De vrijwilligersbrigades bestaan voornamelijk uit hartstochtelijke natuurliefhebbers en een aantal groenprofessionals. Rutenfrans: 'De vrijwilligers met wie wij hebben gewerkt, gaan vooral voor het hogere doel. Ze zijn intrinsiek gemotiveerd om de natuur te helpen en biodiversiteit te bevorderen. Buurtbewoners zijn minder makkelijk te motiveren. Daarvoor moet je echt meer keukentafelgesprekken voeren, denk ik. Goed informeren is cruciaal, maar ook eigenbelang. Als van een plant bekend is dat die grote schade kan aanrichten aan woningen en tuinen, dan komt de motivatie meer aan de oppervlakte, weet ik.' Die informatie put Rutenfrans onder meer uit een burgerparticipatieproject in Renkum, waar vrijwilligers Japanse duizendknoop bestrijden.

Met vrijwilligers is het mogelijk om in één keer een groot perceel effectief te ontdoen van exoten. ©Peter Venema

Lessen

Toch kunnen we volgens Rutenfrans al een aantal belangrijke lessen trekken uit de eerste twee ervaringen met het Nijmeegse burgerparticipatieproject. 'We zien bijvoorbeeld dat via persoonlijke, sociale netwerken makkelijk vrijwilligers te oogsten zijn. Mensen maken elkaar enthousiast. Het gros van de vrijwilligers is door vrienden en bekenden bij het project betrokken geraakt. Dat is inderdaad het laaghangend fruit.' Het blijkt bovendien ook zinvol om die groep het eerst aan te spreken. Het zijn namelijk de mensen die terugkomen voor een volgende sessie. 'Ze vinden het niet alleen nuttig, maar ook leuk. Dat merk je doordat veel van die vrijwilligers zich nu al hebben aangemeld voor de nacontroles in augustus.'

Sociale netwerken van natuurliefhebbers en groenprofessionals zijn dus effectief in te zetten voor het ronselen van vrijwilligers, zo blijkt. Andere werving blijkt minder succesvol. Het Wiedewiedenweg-project had vooral vorig jaar niet te klagen over media-aandacht, vindt Rutenfrans. Dagblad De Gelderlander publiceerde erover, net als Het Hart van Nijmegen, een veelgelezen huis-aan-huisblad in de regio waar het Wiedewiedenweg-project werd

uitgerold. Daarnaast kon het project meeliften op de publiciteit rondom Nijmegen Green Capital 2018, een concours waarbij de stad door de Europese Commissie is verkozen tot duurzame stad. 'Al die media-aandacht is fijn en nuttig voor de bewustwording en het draagvlak. Maar het valt wel op dat we door die publicaties eigenlijk maar weinig vrijwilligers hebben geworven.' Hetzelfde geldt voor de inzet van sociale media: 'Die hebben we vooral ingezet in de Week van de Invasieve Exoten. We dachten online wel mee te kunnen liften op de aandacht voor invasieve exoten die week, maar dat viel tegen, moet ik zeggen.'

'De aanpak van reuzenbalsemien blijkt erg succesvol'

Succesvol

Het werven van vrijwilligers mag dan geen sinecure zijn, het resultaat van de exotenbestrijding met vrijwilligers is tot nog toe wel erg succesvol gebleken. De bestrijding van reuzenbalsemien vorig jaar heeft zichtbaar effect gehad, weet Rutenfrans. 'Bij de nacontroles in de nazomer troffen we bijna geen nieuwe planten meer aan. Misschien zijn we wel wat geholpen door de extreme droogte, maar het resultaat ziet er goed uit, want ook bij de nacontrole dit jaar troffen we weinig reuzenbalsemien meer aan.'

En dat resultaat kan volgens Rutenfrans zeker toegeschreven worden aan het werken met vrijwilligers: 'Het is heel effectief om met een grote groep vrijwilligers te bestrijden. Je kunt in één keer een flink perceel goed aanpakken.'

Uitgraven

In de strijd tegen reuzenbalsemien is bewezen dat burgerparticipatie een succes was. Dat bij de bestrijding van reuzenberenklauw in Nijmegen ook dergelijke successen worden geboekt, is volgens Rutenfrans niet vanzelfsprekend. 'Die is meer verspreid over de stad. Je mist dus het voordeel dat je met een groep vrijwilligers meteen een grote slag kunt slaan. Bovendien is de bestrijding lastiger. Ten eerste moet reuzenberenklauw worden uitgegraven. En dan zijn er nog de risico's voor de gezondheid van medewerkers. Vrijwilligers kunnen namelijk in aanraking komen met de stof furocumarine. Als die in aanraking komt met zonlicht, kan dat brandblaren op de huid veroorzaken.'

Dan is er nog een derde invasieve exoot die terreinbeheerders en gemeentebestuurders in het hele land slapeloze nachten bezorgt: Japanse duizendknoop. Rutenfrans heeft nog geen proef met duizendknoop op de rol staan. 'We hebben onze handen nog vol aan reuzenberenklauw. Bij de bestrijding van Japanse duizendknoop met vrijwilligers komt bovendien een aantal complicerende factoren kijken. Veel van het werk is machinaal. Er moet immers tot veertig centimeter afgegraven worden. En dan moet je het allemaal nog verantwoord afvoeren. Daarbij kun je je geen fouten permitteren, want dan is het middel erger dan de kwaal.'

Het Wiedewiedenweg-project wordt uitgevoerd door Adviesbureau Beleef & Weet, in samenwerking met Floron, Radboud Universiteit, Stichting Bargerveen en IVN Rijk van Nijmegen. De financiering komt van de provincie Gelderland en de gemeente Nijmegen, met bijdragen in natura van het waterschap Rivierenland en de Radboud Universiteit.

Naast het opdoen van ervaring met vrijwilligers bij exotenbestrijding bestaat het doel uit het verzamelen van kennis over reuzenberenklauw en reuzenbalsemien, het inventariseren van de verspreiding in Nijmegen en het experimenteren met de introductie van concurrerende soorten, om rekolonisatie van reuzenbalsemien te voorkomen.